

Etrabyň peýdalanýan ýerleriniň plany hereket edýän çyzuw düzgünnamalaryna laýyklykda arassa we gowy edip bezelýär we bejerilýär.

Shemada hojalykara we beýleki maldarçylyk toplumlar we fermalar üçin bol we talabalaýyk iýmit esasy (bazasyny) döretmek, ot-iýmleri uzakdan daşaman, öz ýerinde öndürilmegini ýola goýmagyň meýilnamasy hökmany işlenilip düzülen bolmalydyr. Maldarçylyk toplumlarynyň we fermalaryň galyndysyny (ders we beýlekiler) ekerançylyk üçin saklamagyň we ulanmagyň netijeli düzgünleri we gurşap alýan tebigaty goramak boýunça çäreler göz önünde tutulan bolmalydyr.

Welaýatyň çägendäki we ondan daşdaky obýektleriň (iş ýerleriň) arasynda yük daşama, ýüksüz geçirmeler we aragatnaşygyň beýleki görnüşleriniň has-da ösmägi bilen baglansykly gara ýollaryň toruny, aragatnaşyk ulgamyny we energiýa bilen üpjün edilişiniň netijeli ösdürilmegi bellenilmelidir.

Önümçiligiň we ilatyň jemlenmesini hasaba alyp, suw bilen üpjünçiligi lukmançylyk, mal bejerilýän keselhana, durmuş, medeni aň-bilim ojaklary, mekdep, söwda obýektleri, oba hojalyk önümleriniň tabşyryş-kabul ediş nokatlary (punktlary) we oba hojalyk önümçiligini we ilata hyzmat etmegiň adaty hereket etmegi bilen baglansykly beýleki edaralaryň guralşynyň kesgitlenilmegi zerur.

Welaýatyň etraplarynda we daýhan birleşiklerinde ýaramly ýerleriň we ekin dolansyklarynyň düzümini takykklamak, däne we beýleki ekerançylyk önümlerini, hususan-da häzirki bäş ýyllyga we indiki ýakyn geljege mallar üçin ot-iýmiň öndürilişini giňeltmegi hasaba almak bilen olary ýerleşdirmeli. Welaýatyň çägendäki we ondan daşdaky binalaryň, iş ýerleriň arasynda yük daşama, ýüksüz geçirmeler we aragatnaşygyň beýleki görnüşleriniň has-da ösmegi bilen baglansykly gara (magistral) ýollaryň toruny, aragatnaşyk ulgamyny we energiýa bilen üpjün edilşiniň netijeli ösdürilmegi bellenilmelidir.

Ýeriň bellenilen maksadyny we etrabyň hojalyklaryny ösdürmek mümkinçiliklerini işläp düzmek, halk hojalyk meýilnamasynyň etrap şertlerinde kabul edip boljak ýagdaýy degişli welaýat görkezijileri esasynda amala aşyrylýar. Onda şu aşakdakylar şöhlelendirilen bolmaly: etrabyň tutuşlygyna we onuň bölekleriniň halk hojalygynyda ýöriteleşdirilişi, oba hojalygyny çäk boýunça we zerur bolan ýagdaýynda aýratyn kärhanalar boýunça ýöriteleşdirmek, ýer gaznasynyň suwaryş suw baýlygyny etrabyň hojalyklary we kärhanalary pudaklary boýunça bölmek, olar tarapyndan şol serişdelerden peýdalanylyşynyň hususy aýratynlygy, pudaklar we aýratyn görnüşler boýunça oba hojalyk önümleriniň jemi öndürilen möçberi önüm we pul görnüşinde aňladylan, pudagyň we etrabyň ähli oba hojalygynyň satlyk haryt (harytlyk önüm) öndürijilik ukyby.

Oba hojalyk pudaklarynda önümçilik prosesiniň mehanizasiýasy we elektrifikasiýasy, zähmet öndürijiligi we onuň ösüşi soňky 3-5 ýyla, alynan peýdaly önümleri bir görnüşden başga gornüşe geçirmek (transformasiýa) we täze ýerleri özleşdirmek zerurlygy, peýdaly ýerleri gowulandyrmak boýunça çäreler we suwaryş, guradyş, topragyň suw we ýel eroziýasy we beýlekiler bilen göreş çärelerini ýola goýmaly.

Oba hojalyk önümlerini gaýtadan işleýän kärhanalaryň, olaryň çig mal bazasyny hasaba almak bilen, hojalyga önümçilik hyzmatlaryny etmek boýunça kärhananyň kuwwatlylygy, etrapda territorial ýerleşdirilen we ýerleşdiriljek beýleki pudaklaryň kärhanalaryny ösdürmegi bellemeli.

Önümçiligiň ösmegi bilen baglylykda ilatyň geljek üçin sany we olaryň etrap hojalyklarynyň pudaklarynda iş bilen üpjünçiligi kesgitlenilýär, döwletiň we daýhan birleşgiň oba hojalygynyň esasy pudaklaryna maýa goýumlarynyň möçberi, şeýle hem etrap hojalygynyň beýleki obýektlerine döwlet pul goýbermeginiň möçberi kesgitlenilýär.

Welaýat ýer gurluşyk shemasy ilkinji nobatda, welaýat meýilnamalaşdyrylyşyna (planirowkasyna) we shemasyna esaslanýar. Zerur ýagdaýynda bolsa, oba hojalygyny ösdürmegiň häzirki döwrüň wezipesi hasaba alynýar, olaryň üsti yetirilýär we kämilleşdirilýär.

Welaýat meýilleşdirmesiniň shemasy we taslamasy soňky ýyllarda welaýatlarda, düzülen ýer gurluşyk shemasy gaýtalanmaly däldir.

Suwarymly ekerançylykdaky etraplarda ýokarda seredilenlerden başga-da suwarmagy we suwdan peýdalanmagy kämilleşdirmegiň soraglary ýagny, suwaryş çeşmelerini we olaryň suwlulygyny kesgitlemek; ýer-suw balansyny düzmek, ýagny bar bolan we geljekde garaşylýan suw çeşmeleri bilen suwarylýan ýerleriň taslanýan ulanylyşy üçin suwaryş suwuna zerurlygyny sazlamak; suw bölüji we suw sowujy kanallarda we olardaky desgalarda esasy äkidilýän suwlary ýerleşdirmek; esasy suw bölüjiniň agalyk (täsir) edýän zolagyny anyklamak; zeý suw akabalarynyň hyzmat edýän territoriýasyny, olary ýerden peýdalanmagyň meýdany we araçägi bilen utgaşdyrmak; ulanylýan ýollaryň we aragatnaşyk ulgamlarynyň suwaryş ýaplaryň (irregasion) ulgamyny dolandyrmak üçin zerur ugruny ýerleşdirmek ýaly işler işlenip düzülen bolmalydyr.

Daýhan birleşikleriň we beýleki oba hojalyk kärhanalarynyň önümçilik bölümleri we olaryň hojalyk merkezleri ýerleşdirilende şu bölümler üçin suwaryş ýaplaryň ugruny bellemek zerur. Eger-de etrapda ýerden, suwdan peýdalanýlanda ozaldan kemçilikleri bolan suwarymly hojalyklar bar bolsa, onda şol kemçilikleri ýok etmekligiň ugurlary taslanýar.

Amanmät AGAMEDOW
Türkmen oba hojalyk institutynyň
Daşoguz agrosenagat orta hünär
okuw mekdebiniň mugallymy